

A lelőhelyen egy kora bronzkori leleteket tartalmazó gödör a Makó-kultúra települését jelezte.

A Rákospatakot D-ről kíséző folyóterazon hosszan elterülő régészeti lelőhely a korábbi kutatásokból jól ismert. 1971–1987 között Nagy Margit, 2005–2006-ban Korom Anita feltárásai során nagy kiterjedésű császárkori település és nagy sírszámú temető került napvilágra. Előbbi részét képezi az itt feltárt császárkori barbár falurészlet is.

Munkatársak: Tóth Farkas Márton, Bittner Bettina régészek, Somogyi Ferenc régésztechnikus.

SZILAS GÁBOR

38. Budapest, XXI. Csepel U, R, B, LT, I

A Budapesti Központi Szennyvíztisztító Telep (BKSzT) és Kapcsolódó Létesítményei projektek részeként a Budapest Főváros Önkormányzat az egész városra kiterjedő szennyvíz-csatornázási tervet készített. Ennek egy önálló elemeként került sor a Csepel-sziget eddig még nem közművesített utcáinak csatornázására is. Az Európai Unió-s támogatással készülő munkálatok első ütemét jelentő, a kerületet a központi szennyvíztisztítóval összekötő gerincevezeték és a sziget Ny-i részére tervezett csatornarendszer kiépítésére és az azt megelőző régészeti feltárásokra 2011–2012-ben sor került.

A K-i oldal jóval sűrűbben beépített utcahálózatában a COL4 LOT2 elnevezésű csatornaépítési projektem mintegy 15 km²-nyi területen, megközelítőleg 52 km hosszúságú szakaszon húzódik. A nyíltárkos csatornafektetés során a Budapesti Történeti Múzeum Ős-, és Népvándorlás kori Osztálya, a 2012. június 11. és 2013. április 30. közötti időszakban, a földmunkavégzéssel érintett, cca. 240 000 m²-nyi felületen biztosított szakfelügyeletet, a terület régészeti emlékeinek és jelenségeinek megmentése érdekében.

A Hollandi út–Szent István út–Határ utca közötti területre előírt megelőző feltárás a kivitelezési technológia és a terepadoottságok miatt nem valósulhatott meg.

A teljes egészében gravitációs kiépítésű csatornarendszer a terepegyenetlenségek révén 2–6 m mélységben került telepítésre. A csatornaárkok szélessége a házi bekötéseknél és a gerincevezetéseknél, illetve a főgyűjtők esetében 0,6–3 m között mozgott. Az átlagos árokszélesség így 1,25 m volt a területen. A kivitelezést a munkavédelmi szabályzat szerinti 1 m mélység alatti területekre előírt zsaluzatok igénybevételével végezték el. A keskenyebb árkoknál mozgatható, míg a főgyűjtőknél épített vaszsaluzatot alkalmaztak. A területet borító futóhomok miatt erre nagyon nagy szükség volt, mivel a fokozott biztonsági eljárások ellenére is előfordult, hogy egy-egy eső vagy zápor után a lesuvadó homokréteg a zsaluzatot is elmozdította. A kivitelezés földmunkáit a zsaluzatok elhelyezése után, az azok közötti területen gépi erővel végezték. Tevékenységünk így a kivitelezéssel párhuzamosan elvégzett szakfelügyeletre korlátozódott, melyet a leletek vagy régészeti jelenségek előkerülésekor a kivitelezési munkálatok felfüggesztésével, az előkerült leletek, jelenségek dokumentálásával egészítettünk ki.

A hálózatfejlesztési munkálatok a kerület Gyártelep, Ófalu, Szabótelep, Belváros, Királymajor, Kertváros, Erdőalja és Királyerdő néven ismert városrészeit érintették.

A csatornafektetések a Királyerdő városrész területén kezdődtek, a Hollandi út, és a Budapest–Szigetszentmiklós közüzemhatárára jelző Királyerdő út által közrefogott területen.

Már az első napokban szembesültünk a nyilvánvaló tényekkel, hogy a projekt végrehajtása sem régészeti, sem kivitelezői szempontból nem lesz egyszerű feladat, mivel a városrész egy nagy kiterjedésű futóhomok dombra épült.

A Királyerdő városrész DK-i szegletében álló Nádfedeles csárdától induló Hollandi és Királyerdő út, valamint a Szentmiklósi út, Arany János, Tiborc és Határ utcák által határolt területen elterülő homokdombokon zajlott le a csatornafektetési munkálatok zöme. A kivitelező konzorcium két fő résztvevője a munkálatokat egymás között 20 projektterületre felosztva végezte el, így egyes hosszabb utcákban gyakorta több részletben került sor a csatorna kiépítésére. Ezen okok miatt az 52 km hosszúságú építési szakaszon a több alvállalkozó által, a munka dandárjában (augusztus–október), a kivitelezési idő rövidsége miatt időnként 35–42 munkahelyen történő egyidejű munkavégzés mellett összesen 586 adatlapot vettünk fel, amelyek tartalmazzák a gerincevezetékek, a házi bekötések és a közműkiváltások szakfelügyeletét is. Ezen felül a területen 170 stratigráfiai egységet regisztráltunk. Ezek közül 28 helyszínen, 19 utcában 11 bizonyult egymástól elkülöníthető lelőhelynek.

A munkálatok során lokalizált lelőhelyek és az előkerült leletek mellett, a munkálatok legfontosabb eredménye Budapest XXI. kerületének szinte teljes területére kiterjedő topográfiai adatgyűjtés volt. Ekkora felületen, szinte egy időben, ilyen összetett vizsgálatokat sohasem tudtunk még végezni. A lelőhelyek azonosítása és a leletek begyűjtése mellett igen nagy eredménynek számít a sokszor nem önálló SE-ként, hanem csupán az utca szakaszok megfigyelési adatlapjain megjegyzésként megjelenő (a területet változó mértékben elborító futóhomok alatt húzódó, régészeti leleteket is tartalmazható; helyenként szórványleletekkel is jelentkező) humuszrétegek regisztrálása is. Budapest régészeti topográfiájának szempontjából nem elhanyagolható ugyanis azoknak a geológiai rétegeknek az ismerete, amelyekből esetleg régészeti leletek is származhatnak az eljövendőben. A tény, hogy jelenleg nem, vagy csak szórványosan kerültek elő belőlük leletek, nem minősíthetik negatívnak a teljes területet, hiszen az általunk felgyűjtött adatok, az említett rétegek csupán átlagosan 1 m-nyi szélességű sávjára vonatkoznak. Ezek a magasabb térszínen, a Kis-Duna vonalától távolabb elhelyezkedő lelőhelyek és rétegek jelezhetik, hogy további régészeti lelőhelyek meglétével számolhatunk a magasabban fekvő, futóhomokkal vastagabban borított területeken is, annak ellenére, hogy azokat a csatornázáshoz kapcsolódó munkavégzés jelenleg nem érintette.

A „vonalas” jellegű kivitelezési technika, illetve annak mértéke és a megszokott ásatási felületektől eltérő jellege miatt a korábbiaktól eltérő adatlapok használatára is szükség volt, amelyeken részben a megfigyelt utcák és közműárkok, részben pedig a regisztrált jelenségek, objektumok és leletek adatait jegyeztük fel.

Aggteleki utca 6–8. (Pikkely utca–Királyhágó út) (KÖH 85957): A területet elfedő sárga futóhomok alatt, a 6–8. sz. házak előtt, kb. 170–270 cm mélységben sötétszürke, agyagos humuszréteg (SE 116) jelentkezett. Ezen belül, a 8. sz. ház előtt, kb. 210 cm mélységben paticsos, régészeti leleteket (bronzkori kerámia, állatcsont, magkő) tartalmazó sáv volt megfigyelhető. Az SE 116 réteg felett, a 7–8. sz. házak előtt, kb. 120–140 cm mélységben régészeti leleteket nem tartalmazó, tömör, sötétszürke, agyagos-patricsos réteg (SE 119) jelent meg. A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Vihorlát és Kárpáti utcákban, valamint a Mária királyné útján megfigyelt hasonló korú leletekkel és jelenségekkel, környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Corvin út 18–34 (Kossuth Lajos utca–Védgát utca) (KÖH 85949): A Védgát utca sarkától (Corvin út 38) kb. 1,80, később 1 m-es sárga futóhomokos réteg látható (SE 153), mely a 26. és a 18–24. telek sarkától 40 m-re ÉNy-ra kifut az útalapozás alá. A réteg teteje természetesen humuszosodott. A futóhomok alatt hullámzó vastagságú sötétbarna kötött agyagos homokréteg húzódik (SE 143), mely a 28. számú ház előtt hasonló jellegű, de leletanyagot tartalmazó kultúrrétegbe vált át (SE 147). Ebből a rétegből több nagy méretű kerámiát, állatcsontot, csonteszközt, kőeszközt is tartalmazó újkőkori objektum indult (SE 149, 150, 169), valamint szintén a korszakhoz tartozó oszlopszerkezetes építmény több tartóoszlopának a helye is dokumentálható volt (SE 151, 155, 156, 160, 167). A megfigyelt szakasz több pontján is megfigyelhetőek voltak omladékos zónák (SE 148, 159, 163), amelyek szintén tartalmaztak szórvány leletanyagot. A 18–24. házszám előtt az omladékos réteg (SE 163) terepmélyedést tölt ki; valószínűleg őskori tereprendezés nyoma. Az alatta lévő feketésszürke iszapos homokos réteg (SE 161) a Kossuth utca felé haladva elvékonyodik, enyhén emelkedik, leletanyagot is csak elvétve tartalmaz.

Csáklya utca 15/b–22. (Szökőár utca–Hollandi út) (KÖH 85993): A területet elfedő futóhomok réteg alatt kb. 30–110 cm mélységben húzódó barna, homokos humuszrétegből a 15/b sz. ház előtt késő vaskori (SE 09) és kora bronzkori (SE 12) szórvány kerámiatöredékek kerültek elő. A 22. sz. ház csatornabekötés-árkának DK-i falában közepes méretű (140 cm mély, 170 cm átmérőjű), egyenes aljú gödör (SE 20) került elő; betöltése kora bronzkorra (Harangedényes, Csepel-csoport) keltezhető leleteket (kerámia, állatcsont, kagyló) tartalmazott. A lelőhely lehetséges, hogy azonos/kapcsolatban áll a Százszorszép utcában előkerült hasonló korú leletekkel, környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Damjanich János út 233–235. (Szökőár u–Hollandi út) (KÖH 85995): A területet elfedő futóhomok réteg alatt kb. 50–150 cm mélységben sötétbarna, tömör, kevés faszén- és paticspettyel kevert, agyagos humuszréteg húzódik (SE 62), alatta szürke, folyami öntéstalaj (SE 63) jelentkezik. A 233. sz. ház előtt SE 62 rétegből késő vaskori szórványleletek (kerámia, állatcsont, patics; SE 61) kerültek elő. A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Szökőár utcában megfigyelt hasonló korú leletekkel; környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Daru utca 45. (Méhes utca–Sólyom utca) (KÖH 85977): A területet elfedő sárga futóhomok réteg alatt, kb. 140–160 cm mélységben húzódó barna, humuszos rétegből a 45. sz. ház előtt szórvány őskori kerámiatöredékek (SE 01) kerültek elő. A lelőhely környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Hajós utca 2/b (Csónak utca–Damjanich J. út) (KÖH 86009): A 2/b. sz. ház előtt szórvány kora bronzkori (Harangedényes, Csepel-csoport) kerámiatöredékek (SE 99) kerültek elő, kb. 160 cm-es mélységből. A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Hajós u. 17–25. sz. házai előtt megfigyelt hasonló korú leletekkel és jelenségekkel; környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Hajós utca 20/b–25. (Csónak utca–Hollandi út) (KÖH 86001): A területet fedő újkori feltöltés és laza futóhomokréteg alatt, kb. 150–80 cm mélységben, szórványosan kora bronzkori leleteket tartalmazó, kevés paticspettyel kevert szürkésbarna, homokos humuszréteg (SE 90) húzódik, melyből egy kb. 50 m széles sávban különböző telepobjektumok indulnak.

A 20/b sz. ház előtt, 205–225 cm mélységben, kb. 3 m hosszán húzódó, szürkésbarna, tömör, kevés hamuval és kerámiával, valamint nagy mennyiségű állatcsonttal kevert réteg (SE 101) jelentkezett az SE 90 réteg felső szintjén.

A 21. sz. ház előtt, 200–290 cm mélységben, kora bronzkori leleteket (kerámia, állatcsont, patics, kőeszköz) tartalmazó, nagy méretű, kerekded gödör (SE 97) került elő, valamint az SE 90 réteg legfelső szintjén kb. 80 cm hosszán húzódó, 5 cm vastag, átégett, vörösesbarna, sóderrel kevert réteg (tűzhely? SE 96) volt megfigyelhető.

A 23. sz. ház előtt, 175–240 cm mélységben, kora bronzkori leleteket (kerámia, állatcsont, patics) tartalmazó, közepes méretű, sekély gödör (SE 95) került elő.

A 25. sz. ház előtt, 180–260, illetve 190–260 cm mélységben, közepes méretű gödrök (SE 91, SE 93), 150–240 cm mélységben kis méretű gödör (SE 92), 200–230 cm mélységben pedig oszlophely (cölöplyuk SE 94) került elő. Betöltésük kora bronzkori leleteket (kerámia, állatcsont, patics, kő, bronzspirál) tartalmazott.

A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Hajós u. 2/b sz. ház előtt előkerült hasonló korú leletekkel; környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Horgász utca 7–10. (Matróz utca–Hollandi út) (KÖH 85999): A Hollandi út felé lejtő jelenkori felszín alatti futóhomok által fedett, 50–200 cm mélységben vízszintes sötét szürkésbarna, faszén- és iszapos réteg húzódik, melyet a 8–10. házszámok előtt lehetett megfigyelni. Kora bronzkori szórvány kerámiaanyag került elő belőle.

A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Csáklya utca más szakaszain, a Damjanich út 233-nál valamint a Szökőár utcában is megfigyelt hasonló korú leletekkel és jelenségekkel, környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Huzal utca 10–14. (Mázoló utca–Hő utca) (KÖH 85979): A területet elfedő sárga futóhomok réteg alatt, kb. 30–60 cm mélységben (mBf 100,40–100,60) húzódó sötét szürkésbarna, tömör, finom homokos réteg (SE 74) húzódik. Ebből a rétegből a 12. és 14. sz. házak előtt szórvány őskori kerámiatöredékek, a 10. sz. ház előtt pattintott kőeszközök kerültek elő. A lelőhely környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Jegenye utca 30–32. (Muskátló utca–Hollandi út) (KÖH 85981): A 30. házszámú épület előtti területet elfedő futóhomok réteg alatt 80–130 cm mélységben barnás iszapos réteg húzódik, amelynek felső harmadában apró paticszemcsés réteg látható. Ebből régészeti leletek (kerámia, SE 04) kerültek elő. (Ez a paticsos réteg jellemző a kora bronzkori házak omladékkára). A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Jegenye utca 32. sz. ház előtt, a Pálma és Százszorszép utcákban, valamint a Szent István úton megfigyelt hasonló korú leletekkel és jelenségekkel, környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

A 32. házszámú épület bekötése során egy szórvány vaskés (SE 31) került elő gázvezeték keresés közben, fekete földből, bizonytalan mélységből. A gázvezeték körülbelül 170 cm mélyen húzódik. A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Jegenye utca 30. sz. ház előtt, a Pálma és Százszorszép utcákban, valamint a Szent István úton megfigyelt hasonló korú leletekkel és jelenségekkel, környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Kárpáti utca 17–20. (Vihorlát utca–Szentmiklósi út) (KÖH 85953): A területet elfedő sárga futóhomok réteg alatt, kb. 1 m mélységig sötétbarna, homokkal kevert humuszréteg (SE 44) húzódik. Az ez alatt jelentkező sárga, agyagos-lösszós rétegből, a 17–19. sz. házak előtt 2 szórvány köeszköz (SE 50) került elő. A 20. sz. ház előtt, kb. 70 cm mélységben, sóderes feltöltésből szórvány bronzkori kerámiatöredék (SE 142) került elő. A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Vihorlát és Aggteleki utcákban, valamint a Mária királyné útján megfigyelt hasonló korú leletekkel és jelenségekkel, környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Kossuth Lajos utca 9–15. (Corvin út–Ady Endre u) (KÖH 85951): A 9–15. házszámok közt található sötét vörösesbarna humuszosodott durva homokos réteg (SE 145) É felé haladva emelkedik, majd a 9. sz. előtt eltűnik az úttest alapozása alatt. A 11. sz. előtt megvastagszik, itt szórvány őskori kerámiatöredék került elő belőle, valamint az SE 146 számú függőleges oldalú beásás, mely szintén tartalmazott őskori kerámiaanyagot.

Mária királyné útja 208–219. (Pikkely utca–Kárpáti utca) (KÖH 85959): A területet elfedő sárga futóhomok alatt kb. 80–200 cm mélységben tömör, világosbarna, agyagos homokréteg húzódik (SE 127). A 217. sz. ház előtt 150–180 cm mélységben, SE 127 réteget megszakítva, nagyjából É–D-i irányú, sekély gödör, árok, vagy természetes meder (SE 128) régészeti leleteket (kerámia, állatcsont, kő) tartalmazó betöltése rajzolódott ki. A 208. sz. ház előtt két sekély, bronzkori leleteket (kerámia, állatcsont) tartalmazó lemélyülés (gödrök? SE 137–138), valamint egy kontextus nélküli, szórvány leletcsoportosulás (SE 139) jelentkezett. A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Vihorlát, Kárpáti és Aggteleki utcákban megfigyelt hasonló korú leletekkel és jelenségekkel, környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Mária királyné útja 240–242. (Süger utca–Sáska utca) (KÖH 85961): A területet elfedő sárga futóhomok alatt, 140–190 cm mélységben, sötétbarna, tömör, erősen agyagos humuszréteg (SE 68); alatta 230–340 cm mélységben tömör, sötét barnászürke, patics- és faszénszemcsékkel kevert, régészeti leleteket tartalmazó (kerámia, állatcsont) réteg (SE 75); ez alatt pedig világosszürke, tömör, néhol iszapos-kavicsos agyagréteg (SE 76) húzódik. A 240. sz. ház előtt, kb. 370–380 cm mélységben átégett, paticsos, hamus jelenség (tüzelőhely/áldozati gödör? SE 77) volt megfigyelhető, melyből viszonylag nagy mennyiségű, a késő rézkorra keltezhető lelet (kerámia, állatcsont) került elő. Ugyanitt, SE 76 réteg alatt régészeti leleteket (kerámia, állatcsont) tartalmazó, sekély objektum (gödör? SE 78) metszete volt dokumentálható.

A lelőhely környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Muskátli utca 1–3. (Szent István út–Pálma utca) (KÖH 85893): A K-i oldal jóval sűrűbben beépített utcahálózatában a COL4 LOT2 elnevezésű csatornaépítési projektem mintegy 15 km²-nyi területen, megközelítőleg 52 km hosszúságú szakaszon húzódik. A nyíltárkos csatornafektetés során a Budapesti Történelmi Múzeum Ős-, és Népvándorlás kori Osztálya, a 2012. június 11. és 2013. április 30. közötti időszakban, a földmunkavégzéssel érintett, kb. 240 000 m²-nyi felületen biztosított szakfelügyeletet, a terület régészeti emlékeinek és jelenségeinek megmentése érdekében.

A 2013. április 3. és október 22. közötti időszakban az eredeti tenderben nem szereplő, 1800 m hosszúságú, pótlólagos tervezésű utcaszakaszok munkálatainak szakfelügyeletét végeztük el.

Leleteket, illetve régészeti jelenségeket és objektumokat a Muskátli u. 1–3., illetve a Szigetbecse utca és a Dunadülő utca (41–15. sz. közötti szakasz) egymásba nyíló szakaszán találtunk.

A Muskátli utca 1–3. (Szent István út–Pálma utca) közötti szakaszon egy nagyobb méretű objektumot érintettek a munkálatok, amelyből pár darab, közelebről meg nem határozható, jellegtelen, mállékony őskori kerámiatöredék került elő.

Pálma utca 33. (Hínár utca–Pipacs utca) (KÖH 85985): A területet elfedő futóhomok réteg alatt kb. 120–200 cm mélységben barnás iszapos réteg húzódik, amelyből a ház előtt kelta(?) régészeti leletek (vastárgyak, SE 11) kerültek elő. A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Pálma utca más szakaszain, a Jegenyé és Százszorszép utcákban, valamint a Szent István úton megfigyelt hasonló korú leletekkel és jelenségekkel, környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Pálma utca 38. (Hínár utca–Pipacs utca) (KÖH 85983): A területet elfedő futóhomok réteg alatt kb. 120–200 cm mélységben barnás iszapos réteg húzódik, amelyből a ház előtt őskori régészeti leletek (kerámiatöredékek, SE 16) kerültek elő. A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Pálma utca más szakaszain, a Jegenyé és Százszorszép utcákban, valamint a Szent István úton megfigyelt hasonló korú leletekkel és jelenségekkel, környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Pálma utca 50. (Szent István út–Muskátli utca) (KÖH 85987): A területet elfedő futóhomok réteg alatt, kb. 100–200 cm mélységben, barnás iszapos réteg húzódik, amelyből a ház előtt őskori(?) régészeti lelet (állatcsont, SE 23) került elő. A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Pálma utca más szakaszain, a Jegenyé és Százszorszép utcákban, valamint a Szent István úton megfigyelt hasonló korú leletekkel és jelenségekkel, környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Pálma utca 56–62. (Muskátli utca–Hollandi út) (KÖH 85989): A területet elfedő futóhomok réteg alatt kb. 100–200 cm mélységben barnás iszapos réteg húzódik, amelyből az 56–62. sz. házak előtti szakaszon késő vaskorra keltezhető szórvány régészeti leletek (kerámia, szilikátsalak és állatcsont, SE 05–SE 08) kerültek elő. A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Pálma utca más szakaszain, a Jegenyé és Százszorszép utcákban, valamint a Szent István úton megfigyelt hasonló korú leletekkel és jelenségekkel, környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Sáska utca 23–30. (Hollandi út–Szűnyog utca) (KÖH 85969): A területet elfedő sárga futóhomok réteg alatt kb. 80–140 cm mélységben szórványosan őskori régészeti leleteket (kerámia, állatcsont) tartalmazó szürkésbarna, agyagos humuszréteg (SE 80) húzódik. Ebből a rétegből több, a kora bronzkorra keltezhető telepobjektum indul a Ráckevei-Soroksári Duna-ág, illetve a Hollandi út mentén húzódó magaspart szélén, mintegy 60 m széles sávban, a Süger és a Szárca utcák kereszteződéséi között.

A Süger utca kereszteződésénél nagy méretű, széles gödör (SE 117), a 30. sz. ház előtt kis- és közepes méretű, függőleges oldalú és méhkas alakú gödrök (SE 121–123) kerültek elő. SE 117 és SE 123 objektumok betöltése kora bronzkori, a Harangedény, Csepel-csoportba sorolható leleteket (kerámia, állatcsont) tartalmazott.

A 26. és 23. sz. házak előtt szintén kora bronzkori, közepes méretű gödrök (SE 125, SE 126) kerültek elő.

A lelőhely valószínűleg összekapcsolható/azonos a Szent István úton, a Szárcsa és Sügér utcákban megfigyelt hasonló korú jelenségekkel, környezetükben további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Sügér utca 1–2. (Sáska utca–Szent István út) (KÖH 85971): A területet elfedő sárga futóhomok réteg alatt kb. 80–180 cm mélységben kevés régészeti leletet (kerámia, patics, kagylóhéj) tartalmazó, szürkésbarna, tömör, agyagos humuszréteg húzódik (SE 80). Az 1. és 2. sz. házak vonalánál (a Szent István út kereszteződése előtt) -100–160 cm mélységben félig földbe mélyített, késő vaskori leletanyagot (kerámia, állatsont) tartalmazó ház került elő. A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Szent István úton, továbbá lehet, hogy a Pálma és Jegyene utcákban megfigyelt hasonló korú jelenségekkel, környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Sügér utca 7. (Sáska utca–Szent István út) (KÖH 85973): A területet elfedő sárga futóhomok réteg alatt kb. 80–180 cm mélységben kevés régészeti leletet (kerámia, patics, kagylóhéj) tartalmazó, szürkésbarna, tömör, agyagos humuszréteg húzódik (SE 80). A 7. sz. ház előtt, 130–180 cm mélységben, az SE 80 rétegből induló, kis méretű, átégett aljú, régészeti leleteket nem tartalmazó gödör (SE 135) került elő. A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Sügér u. 12. sz. ház előtt, a Szárcsa és a Sáska utcákban, valamint a Szent István úton megfigyelt hasonló korú jelenségekkel, környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Sügér utca 12–14. (Sáska utca–Mária királyné útja) (KÖH 85963): A területet elfedő sárga futóhomok réteg alatt kb. 140–170 cm mélységben sárga agyagos, faszenes réteg húzódik (SE 24), amelyből a 12–14. sz. házak előtt régészeti leletek (kő, csont) került elő (SE 03, SE 10). A lelőhely valószínűleg összekapcsolható/azonos a Sügér utca 7. sz. ház előtt, a Szent István úton, valamint a Szárcsa és Sáska utcákban megfigyelt hasonló korú jelenségekkel, környezetükben további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Szárcsa utca 14/a (Sáska utca–Mária királyné útja) (KÖH 85965): A területet elfedő futóhomok réteg alatt 100–190 cm mélységben sötétbarna homokkal kevert humuszos réteg húzódik, amelyben szórva régészeti leletek (kerámia, SE 13–14), továbbá őskori (kora bronzkori?) leleteket (kerámia, kő) tartalmazó régészeti objektum (gödör, SE 15) jelentkezett. A lelőhely valószínűleg összekapcsolható/azonos a Szárcsa utca 22. sz. ház előtt, a Szent István úton, valamint a Sáska és Sügér utcákban megfigyelt hasonló korú jelenségekkel, környezetükben további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Szárcsa utca 22. (Sáska utca–Mária királyné útja) (KÖH 85967): A területet elfedő futóhomok réteget követően 100–125 cm mélységben sötétbarna homokkal kevert humuszos réteg húzódik (SE 22), amely alatt régészeti objektum (gödör, SE 21) jelentkezett, benne őskori (kora bronzkori?) leletekkel (kerámia, patics, állatsont). A lelőhely valószínűleg összekapcsolható/azonos a Szárcsa utca 14/a sz. ház előtt, a Szent István úton, valamint a Sáska és Sügér utcákban megfigyelt hasonló korú jelenségekkel, környezetükben további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Szászország utca 40. (Muskáti utca–Hollandi út) (KÖH 85991): A területet elfedő futóhomok réteg alatt kb. 120–180 cm mélységben jelentkező sötétbarna, tömör, paticspettyekkel kevert humuszrétegből a 40. sz. ház előtt kevés őskori (kora

bronzkori?) kerámiatöredék (SE 02) került elő. A lelőhely lehetséges, hogy kapcsolatban áll/azonos a Csáklya utcában megfigyelt hasonló korú leletekkel és jelenségekkel, környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Szent István út 316–320. (Hollandi út–Denevér u) (KÖH 85975): A területet elfedő sárga futóhomok réteg alatt, kb. 80–180 cm mélységben, szórva régészeti leleteket (kerámia, állatsont) tartalmazó szürkésbarna, agyagos humuszréteg (SE 80) húzódik. Ebből a rétegből több, a kora bronzkorra és késő vaskorra keltezhető telepobjektum indul a Ráckevei-Soroksári Duna-ág, illetve a Hollandi út mentén húzódó magaspárt szélén, mintegy 40 m széles sávban.

A 347. sz. ház előtt kora bronzkori telepobjektum (gödör? SE 104), a 320. sz. ház előtt kis méretű, méhkas alakú gödrök (SE 106, SE 108) és közepes méretű gödrök (SE 107, SE 109) kerültek elő, melyek szintén a kora bronzkori Harangedényes, Csepel-csoporthoz köthető leleteket (kerámia, patics, kőeszközök) tartalmaztak.

A 318. sz. ház előtt kis méretű gödrök (SE 111, SE 112), a 316. sz. ház előtt közepes méretű, méhkas alakú gödör (SE 113) sorolhatók a kora bronzkorba. A 316. sz. ház előtt megfigyelt beásás (SE 114) valószínűleg késő vaskori, félig földbe mélyített ház lehetett, betöltéséből a La Tène időszakra tehető kerámiatöredék került elő.

A lelőhely valószínűleg összekapcsolható/azonos a Sáska, a Szárcsa és a Sügér utcákban és lehet, hogy a Pálma és Jegyene utcákban megfigyelt hasonló korú jelenségekkel, környezetükben további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Szigetbecse utca 7–8. (Dunadülő utca sarka) (KÖH 85895): A Szigetbecse utca és a Dunadülő u. leletei egy lelőhelyhez kapcsolhatók. A területen összességében 96 stratigrafiai egyiséget regisztráltunk. A leletek egy része a kottafejes kerámia kultúrájához, illetve a szórva régészeti előkerülő késő rézkori Baden–Kosztolác körbe, legnagyobb részben azonban a kora bronzkori Harangedény, Csepel-csoportba tartozik.

Szökőár utca 2–5. (Csáklya u–Damjanich J. út) (KÖH 85997): A területet elfedő futóhomok réteg alatt kb. 160–210 cm mélységben barna, tömör, agyagos-vasoxidos humuszréteg húzódik (SE 30). Ebből a rétegből az 5. sz. ház előtt szórva késő vaskori (kelta) kerámiatöredék (SE 26) került elő.

A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Damjanich J. úton megfigyelt hasonló korú leletekkel; környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

Vihorlát utca 79–110. (Örvény utca–Nyitrai utca) (KÖH 85955): A 87–100. sz. házak előtt, kb. 80–130 cm mélységben szürke, patics- és faszénpöttyökkel kevert, erősen agyagos réteg (SE 36), a 87. sz. ház előtt kb. 70–130 cm mélységben sötétbarna, homokkal kevert humuszréteg (SE 42) jelentkezett. A 88. sz. ház előtt, kb. 100–130 cm mélységben sötétbarna, agyagos, paticsos humuszréteg (SE 70) volt megfigyelhető (régészeti leleteket nem tartalmazott).

A 91–100. sz. házak vonalánál, 100–180 cm mélységben közepes méretű, régészeti leleteket (kerámia, állatsont) tartalmazó, faszenes-hamus betöltésű gödör (SE 37) került elő.

A 97. sz. ház előtt, 150–250 cm mélységben egy sekély, nagyobb kiterjedésű beásás (SE 57) és azt vágó, közepes méretű, hamus-patricsos betöltésű gödör került elő (SE 56). Betöltésük kora bronzkorra keltezhető leletanyagot (kerámia, állatsont, csont- és kőeszközök) tartalmazott.

A 98. sz. ház előtt régészeti leleteket (kerámia, állatsont, SE 41) tartalmazó, az SE 40 rétegből induló, 80 cm mély, közepes méretű, kerek gödör (SE 39) került elő.

A 100–104. sz. házak előtt, a területet elfedő sárga futóhomok réteg alatt kb. 170–185 cm mélységben, régészeti leleteket nem tartalmazó, sötétbarna, homokkal kevert humuszréteg húzódik (SE 32). E felett kb. 120–200 cm mélységben szürke, faszén- és paticszemcsékkel kevert, erősen agyagos, régészeti leleteket (kerámia, állatsont, köeszköz) tartalmazó réteg (gödörkomplexum? SE 33) volt megfigyelhető. Ezen belül, a 104. sz. ház előtt, 200 cm mélységben kis méretű, átégett tüzelőhely (SE 34) metszete, a 100. sz. ház előtt kis méretű gödör (SE 35) került elő.

A 98–110. sz. házak között, kb. 160 cm mélységben sötétbarna, homokkal kevert humuszréteg (SE 53), kb. 190–240 cm mélység között szürke, humuszos réteg (SE 51/SE 55?); kb. 260 cm mélységben vékony, sötétbarna, homokkal kevert humuszréteg (SE 47) jelentkezett. Ezekből régészeti lelet nem került elő. Az SE 55 rétegen belül, 140 cm mélyen, 7–8 cm vastag, paticosos réteg (SE 58), a 95–97. sz. házak határánál közepes méretű, régészeti leleteket (kerámia, állatsont) tartalmazó beásás (SE 59) különült el. Ugyanebben a rétegben, a 104–106. sz. házaknál, kb. 130–140 cm mélységben kora bronzkori edény töredékei (SE 60) kerültek elő. A 99–106. sz. házak között, kb. 110–120 cm mélységben megfigyelt, sötétbarna, homokos humuszrétegből (SE 52/SE 54?) örlőkő töredéke került elő. A 104. sz. ház előtt, kb. 140–230 cm mélységben, az SE 55 rétegből induló, közepes méretű, régészeti leleteket (kerámia, állatsont) tartalmazó gödör (SE 64) került elő.

A lelőhely valószínűleg kapcsolatban áll/azonos a Kárpáti és Aggteleki utcákban, valamint a Mária királyné útján megfigyelt hasonló korú leletekkel és jelenségekkel, környezetében további leletek és objektumok előkerülésére is lehet számítani.

HORVÁTH M. ATTILA

39. Budapest, XXII. Nagytétényi út 306.

(Szelmann-ház)

(KÖH 85783)

Ró?, Kk, Kú

Nagytétényi központjának 2012/2013-ban folyó rehabilitációs munkálataihoz kapcsolódóan több helyszínen kellett régészeti beavatkozást végeznünk. Ezek egyike volt a Nagytétényi út 306. sz. alatt álló, úgynevezett Szelmann-ház bővítéséhez kapcsolódó kisebb volumenű feltárás, amelynek során az újonnan építendő épületrész sávalapozásának szakfelügyeletét, valamint egy új vízóraakna megelőző régészeti feltárását végeztük el.

Az új épületrész csekély mélységet (-60/70 cm) érintő sávalapozási munkálatai során régészeti lelet nem került elő.

A Szelmann-ház udvarában 280 cm mélyre tervezett 280×190 cm kiterjedésű vízóraakna területét kézi munkaerőt alkalmazva tártuk fel. A felszíntől mintegy 120 cm mélyen (100.74 mBf) 16–17. századi rétegek jelentkeztek. Fokozatosan, rétegenként lefelé haladva korábbi középkori (14–15. század) szintek és gödörobjektum-nyomok kerültek elő gazdag kerámiaanyaggal. Ezek a szintek Tétény mezővárosi periódusához tartoztak. A legalsó régészeti objektumot egy a sárga altalajba mélyített anyagnyerő gödörkomplexum jelentette, amely-

ből leletanyag nem került elő, keltezése így bizonytalan. Római korra való keltezését csupán topográfiai adatokból sejtethetjük. A sárga altalaj a felszíntől mérve 220 cm mélyen (99.65 mBf) mélységben került elő.

BESZÉDES JÓZSEF

40. Buzsák, Fehér kápolna (KÖH 19655)

(Somogy megye) Kő, Kk, Kú, Tő

Somogy megye egyik legszebb műemléke a Buzsák külterületén található Fehér kápolna. A kis méretű, félköríves szentélyű téglatemplom korábban barokk kápolnaként volt ismert, a Lukács Zsuzsa és Benkhard Lilla által végzett falkutatás és részleges feltárás bizonyította be Árpád-kori eredetét. Az épület a 17. században átépítésre került, török korra keltezett megerősítés nyomai látszanak körülötte.

2013-ban a templom környezetében egy mosdóépületet készült, amelynek során egy hozzá tartozó szennyvíztartályt is a földbe helyeztek, valamint a temető kapuját is átépítették. Mivel a munkálatok helyszíne a templom körüli temető feltételezett helyére esett, az építés előtt megelőző feltárást tartottunk.

A szelvényünk a templomkörzet körüli árokhoz közel, a templomtól kb. 20 m-re, ÉNy-ra volt. A beruházás helyszínénél szolgáló 4×9 m-es területen egy kis kanalas kotró leszedte a felső humuszréteget, majd kézzel mélyítettünk tovább, viszonylag magasan kirajzolódtak az objektumok foltjai. Összesen 21 sírt és 3 telepobjektumot bontottunk ki. A szelvénytől néhány m-re D-re, egy 2×4 m-es árkot ástak a szennyvíztartály számára, ebben egy sírt bontottunk ki, a terület többi részét egy újkori bolygatás rombolta. A templomtól 23–25 mé-re K-re, a bejárat helyén két 1,5 m-es négyzet alakú oszlophelyet ástak. Ezekben nem voltak sírok, a temető már nem terjedhetett ki ideig.

Összesen 18 kora újkori, a török hódoltság és a török kiűzése utáni időszakból származó sír került feltárrásra. A temetkezésekben 5 pénzt találtunk, amelyek az 1617 és 1694 közötti időszakból származnak. Egy sírban egy pár csizmapatkó és 30 füles gomb volt, a magasabban fekvő gömb alakú gombok valamilyen felsőruhához, a félgömbösek alatta hordott ruhadarabhoz tartozhattak. Egy koponyán párta nyoma látszott. A sírok nagyjából sorokat alkotnak, de egymásra temetkezéseket, családi sírokat (mindkét alkalommal gyermek és felnőtt egymásra temetését) is találtunk. Egy esetben jól látszott a koporsó maradványa. A kéztartások változatosak, jellemzően az egyik vagy mindkét kéz a medencén vagy a hason feküdt.

Az újkori sírok metszenek 3 késő középkori gödröt. A szelvényben 3 kissé eltérő tájolású sír is volt, amelyekből kettőt metszenek a kora újkori sírok. A korábbi temetkezések a középkori temető széléhez tartozhatnak.

Valamikor – feltehetően a török alatt – megnövelték a templomkörzet eredeti méretét és a temetkezéseket kissé eltérő tájolással, nagyobb területen kezdték meg. Ennek, a középkori temető központi részén kívül eső területnek egy részét tártuk fel. Az átalakítás kapcsolódhat egy részleges pusztuláshoz és újratelepüléshez is, az mindenesetre jól megállapítható volt, hogy a 17. század folyamán működő közösség temetkezett a templom köré.

MOLNÁR ISTVÁN